

## TARBIYA JARAYONING MOHIYATI VA MAZMUNI.

<sup>1</sup> *Turdiyeva Shoxidaxon Anvarjonovna ,*<sup>2</sup> *Ma'murova Mohlaroyim Dilmurodjon qizi,*<sup>3</sup> *Abdinabiyeva Sarvinoz Zafarbek qizi .*<sup>1</sup> *Andijon davlat pedagogika instituti, Pedagogika va Psixologiya kafedrası kata o'qituvchisi,*<sup>2</sup> *Andijon davlat pedagogika institute, Kimyo yo'nalishi 2-bosqich talabasi,*<sup>3</sup> *Andijon davlat pedagogika instituti, Kimyo yo'nalishi 2-bosqich talabasi.*

**Anotatsiya:** Ushbu maqolada tarbiya jarayonining mazmuni va mohiyati, shaxs kamolotidagi roli hamda tarbiyaviy jarayonning ijtimoiy va pedagogik ahamiyati tahlil qilinadi. Tarbiya nafaqat bilim berish, balki shaxsning axloqiy, ma'naviy, estetik va jismoniy sifatlarini rivojlantirish orqali jamiyatga mos yetuk insonni shakllantirishga xizmat qiladi. Maqolada tarbiyaning asosiy yo'nalishlari, pedagogik tamoyillari va uning oiladagi, maktabdagi va jamiyatdagi o'rni ko'rib chiqiladi. Shuningdek, tarbiya jarayonining uzluksizligi, maqsadga yo'naltirilganligi va individual yondashuvga bo'lgan ehtiyojiga e'tibor qaratiladi.

**Kalit so'z va iboralar:** tarbiya jarayoni, shaxsning ijtimoiy rivojlanishi, ma'naviy tarbiya, axloqiy qadriyatlar, shaxs kamoloti, aqliy tarbiya, jismoniy tarbiya, estetik tarbiya, mehnatsevarlik, tarbiyaviy yo'nalishlar, pedagogik tamoyillar, tarbiyaviy jarayonning samaradorligi, uzluksizlik, maqsadga yo'naltirilganlik, individual yondashuv, tarbiyaviy muhit, oila tarbiyasi, maktab tarbiyasi, jamiyat ta'siri, fuqarolik tarbiyasi.

**Аннотация:** В данной статье анализируются содержание и сущность процесса воспитания, его роль в формировании личности, а также социальное и педагогическое значение воспитательного процесса. Воспитание направлено не только на передачу знаний, но и на развитие нравственных, духовных, эстетических и физических качеств личности, способствуя формированию гармонично развитого человека. В статье рассматриваются основные направления воспитания, педагогические принципы, а также роль семьи, школы и общества. Особое внимание уделяется непрерывности воспитательного процесса, целенаправленности и необходимости индивидуального подхода.

**Ключевые слова и выражения:** воспитательный процесс, социальное развитие личности, духовное воспитание, нравственные ценности, развитие личности, интеллектуальное воспитание, физическое воспитание, эстетическое воспитание, трудолюбие, направления воспитания, педагогические принципы,

эффективность воспитательного процесса, непрерывность, целенаправленность, индивидуальный подход, воспитательная среда, семейное воспитание, школьное воспитание, влияние общества, гражданское воспитание.

**Annotation:** This article examines the content and essence of the educational process, its role in the development of personality, and the social and pedagogical significance of education. Education is not only aimed at imparting knowledge but also at developing an individual's moral, spiritual, aesthetic, and physical qualities, thereby forming a well-rounded person who can function effectively in society. The article discusses the main directions of education, pedagogical principles, and its role within the family, school, and society. Moreover, attention is paid to the continuity of the educational process, its goal-oriented nature, and the necessity of an individualized approach.

**Keywords and phrases:** educational process, social development of personality, spiritual education, moral values, personal development, intellectual education, physical education, aesthetic education, diligence, directions of education, pedagogical principles, effectiveness of the educational process, continuity, goal-oriented approach, individual approach, educational environment, family education, school education, influence of society, civic education.

**Kirish:** Tarbiya jarayoni inson hayotidagi eng muhim pedagogik hodisalardan biri bo'lib, shaxsning har tomonlama rivojlanishi, jamiyatga moslashuvi va ma'naviy barkamolligini ta'minlaydi. Tarbiya nafaqat bilim berish bilan cheklanmay, balki shaxsning axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash, ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish, madaniy va estetik didni shakllantirish, aqliy va jismoniy salohiyatni oshirish kabi murakkab pedagogik jarayonlarni o'z ichiga oladi. Shu bois tarbiya shaxs kamolotining asosiy omili sifatida qaraladi va jamiyatdagi har bir insonning ijtimoiy, madaniy va ma'naviy moslashuviga bevosita ta'sir qiladi. Tarbiya jarayonining mohiyati shaxsni jamiyatga tayyorlash va uning axloqiy, ma'naviy, madaniy va fuqarolik fazilatlarini rivojlantirishdan iborat. Bu jarayon shaxsning ma'naviy-axloqiy qadriyatlarini mustahkamlash, axloqiy me'yorlarni o'zlashtirish, ijtimoiy normalarga moslashish, ijodiy va estetik qobiliyatlarni rivojlantirish, jismoniy salomatlik va mehnatsevarlikni shakllantirish kabi maqsadlarni o'z ichiga oladi. Tarbiya shuningdek, shaxsning individual qobiliyatlari va ijtimoiy faolligini rivojlantirishga qaratilgan uzluksiz pedagogik faoliyat sifatida ham tushuniladi. Tarbiya mazmuni turli yo'nalishlarda ifodalanadi: ma'naviy-axloqiy tarbiya shaxsning axloqiy fazilatlarini rivojlantiradi va uning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi; aqliy tarbiya tafakkur va bilim darajasini oshiradi, shaxsning mantiqiy fikrlash qobiliyatini rivojlantiradi; jismoniy tarbiya sog'lom turmush tarzini va jismoniy salohiyatni shakllantiradi; estetik tarbiya shaxsning didi, san'at va go'zallikka bo'lgan qiziqishini rivojlantiradi; mehnat va

fuqarolik tarbiyasi shaxsni jamiyatga foydali va mas'uliyatli a'zo sifatida tayyorlaydi. Shu yo'nalishlarning barchasi bir-biri bilan uyg'un tarzda olib borilgandagina tarbiya jarayoni samarali bo'ladi. Tarbiya jarayoni uzluksiz, maqsadga yo'naltirilgan va individual yondashuv asosida tashkil etilishi lozim. Uning samaradorligi ko'p jihatdan pedagogik tamoyillar — tizimlilik, izchillik, uzluksizlik, insonparvarlik, milliylik va individual yondashuvga amal qilinishiga bog'liq. Shuningdek, tarbiyaviy muhit, pedagog va ota-onalarning faol hamkorligi, pedagogik metodlarning to'g'ri tanlanishi va nazoratning tizimli tashkil etilishi shaxsning ijtimoiy, axloqiy va ma'naviy rivojlanishini ta'minlaydi. Tarbiya jarayoni shaxsning madaniy, estetik va mehnatsevar fazilatlarini shakllantirish, individual qobiliyatlarini rivojlantirish, ijodiy va fikriy salohiyatini oshirishga xizmat qiladi. Oila, maktab va jamiyatning tarbiyadagi o'zaro hamkorligi bu jarayonda ajralmas va muhim ahamiyatga ega. Oila shaxsning birlamchi axloqiy va ma'naviy qadriyatlarini shakllantirsa, maktab shaxsni bilim bilan birga ijtimoiy hayotga moslashishini ta'minlaydi, jamiyat esa umumiy ijtimoiy me'yorlar va qadriyatlarni singdiradi. Zamonaviy pedagogik yondashuvlar tarbiya jarayonini yangi bosqichga olib chiqadi. Bugungi kunda shaxsni tarbiyalashda innovatsion metodlar, psixologik bilimlar, axborot-kommunikatsion texnologiyalar va ommaviy axborot vositalari keng qo'llanilmoqda. Bu esa tarbiyaviy jarayonning samaradorligini oshirish, shaxsning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirish hamda jamiyatdagi faol va mas'uliyatli shaxs sifatida shakllanishini ta'minlaydi.

**Xulosa:** Tarbiya jarayoni inson hayotida markaziy o'rin tutadi va shaxsning ma'naviy, axloqiy, intellektual, jismoniy va estetik jihatdan har tomonlama rivojlanishini ta'minlaydi. U shaxsni jamiyatga mos, mas'uliyatli va barkamol inson sifatida shakllantirishga xizmat qiladi. Tarbiya nafaqat bilim berish, balki axloqiy qadriyatlarni mustahkamlash, ijtimoiy mas'uliyatni rivojlantirish, madaniy va estetik didni shakllantirish hamda shaxsning ijodiy va intellektual salohiyatini oshirishni o'z ichiga oladi.

#### Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Amirov N. — *Pedagogika-psixologiya* (ZiyoNET kutubxonasi).
2. Johann Friedrich Herbart — *Science of Education: Its General Principles*.
3. John Dewey — "My Pedagogic Creed" maqolasi.
4. "Barkamol avlodni tarbiyalashda pedagogik tarbiya" (pdf hujjat).
5. Umumiy pedagogika, 1-qism (Elektron darslik / kitob).
6. S.I. Mirhayitova — "Tarbiya" bo'yicha pedagogik materiallar.